

Egy készülő regényből

A nagyvilág hírei

Igaz ugyan, hogy Mátrai vezetésével kirekesztettük a rajtunk kívül álló maradék világot, de az már nem igaz, hogy a külvilág híreitől teljesen el vagyunk vágva. Jönnek a hírek, méghozzá nem sunyi módon oldalognak vagy szivárognak gyorsan fejlődő köztudatunkba, hanem magasba emelt fejjel, döngő léptekkel jönnek.

Először is, hoznak híreket a szovjet elvtársak. Felszabadítóink spontán érintkezésben állnak a lakossággal, például Krovavijponosz harcos, miután sikeres székletürítést hajtott végre Mariska néni konyhakertjében, ennek zároaktusához magyar nyelvű újságpapírt használ, amelyet később minden olvasni tudó polgártársunk haszonnal forgathat. De ha ez sem elég, akkor ne feledjük, hogy Szooobsityel őrmester és Oszvodomitely hadnagy heti rendszerességgel politikai tájékoztatót tart a Dülöngész kocsmában, sőt arra is volt már eset, hogy maga Polkovnyik ezredes tartotta a tájékoztatót. Nem állítom, hogy minden szót megértettünk ezekből a tájékoztatókból, de azt mégiscsak Polkovnyik elvtárstól tudtuk meg, hogy a 3. Belorusz Front alakulatai átkeltek a Visztulán, és elfoglalták a Varsó helyén található, nagy kiterjedésű törmelékisvatagot, vagy hogy az 1. Balti Front megkezdte a kelet-porosországi hadműveletet, és viharos gyorsasággal közeledik a tartomány fővárosa, Königsberg felé.

Azt már nem a politikai tájékoztatón hallottuk, hogy a németek ugyan ezekben a január végi napokban visszafoglalták Székesfehérvárat, amelyet Malinovszkij elvtárs karácsony előtt egyszer már felszabadított. Nem, ezt Csipkár élettársa, Erzsike álmodta meg péntekre virradó éjszaka. Erzsike álomlátó képessége egyik fontos hírforrásunk.

Erzsikének rendszerint péntekre virradó éjszakákon van katonai és politikai álomlátása, miután csütörtök esténként petróleumlámpa fényénél átvilágította a hét folyamán felgyülemlett tyúktojásokat, hogy lássa: van-e szép sötét magjuk, lesz-e belőlük februári kicsisírke? Petróleummal Csipkár látja el, vagy ha éppen akadozik a petróleumbeszerzés, hoz neki faggvyügyertyát. Annak a lángjánál is meglátszik, kotlós alá való-e a tojás, vagy inkább vigyük el Mátrai feleségéhez, Ilonkához, mert ő sötét, cukrot is adhat érte, sőt még disznósírja is van. Ugyancsak Csipkár hozza Erzsikének azt a körömlakkle mosót, amely a tavalyi rendeletekig Lusztig manikűrösnél volt használatban, és amelyből egy kávéskanálnyi kell az öreg kakas csőrébe tölteni ahhoz, hogy nyugton elüldögéljen a tojásokon. A kotlóstyúkot ugyanis egy hevesebb szóváltás után elfogyasztotta a Csipkár-különítmény húsevő tagozata, a még meglevő többi tyúk pedig tojni tojik ugyan, de nem hajlandó kotlani.

A nagy hírértékű álomban Erzsike látja, amint az oroszok Székesfehérvárról visszavonulnak Lovasberény felé. Olyan világosan látja a lángoló szovjet tankokat, mint a konyhában a petróleumlámpa lángját. Olyan könnyen felismeri a Ney-harccsoport sisakjain a halálfejet, mint a tojások belsejében a kopolya alakú csírafoltot. Azt is látja, amint egy szovjet század Sárszentmihály felől begyalogol a városba, mert nem tudják, hogy az már német kézen van. Azt persze nem látja, hogy ez egy század, mert ő nem tudja, mi a különbség egység és alegység között. Ő csak azt látja, hogy körülbelül nyolcvan katonaruhás férfi magasba emelt kézzel áll a püspöki palota előtt.

És még azt látja, hogy arrafelé menetel egy szakasz halálfejes magyar. Azt persze nem látja, hogy ez egy szakasz, mert neki a „szakasz” a baromfiak csőre alatti bőrleffentyűt jelenti. Ő csak azt látja, hogy ezek magyarok, mert az árpádsávos karszalagokat álmában sem tudja nem látni.

Azt is látja, hogy az egyik árpádsávos halálfej elővesz egy kézigránátot, kibiztosítja, és odahajítja a foglyok közé. Azt persze nem látja, hogy korai volt a dobás, mert nem tanították meg neki, hogy az 1942-es mintájú Vécsey-kézigránátnak késleltetett gyújtása van, és nem a becsapódáskor robban fel, hanem öt másodperccel utána. Ő csak azt látja, hogy az egyik orosz fogoly

gyorsan lehajol, és a gránátot visszadobja a halálfejek közé, akiket Erzsike lelki szemei elől örökre eltakar a detonáció.

Magunk is csodálkozunk, hogy Erzsike álomlátásának ismeretében fel sem merült bennünk a kérdés: ne kezdjünk-e rettegni attól, hogy esetleg ide, Hömpölyzugba is visszajönnek a németek? Vagy inkább tartasuk a dunántúli hadieseményt annak, ami: egy tojáskeletelő háziasszony rémálmanak? Csodálkozunk, de a csodálkozás csak egy pillanatilag tart, mivel tudatában vagyunk annak, hogy a mi kis köztársaságunk a kisebb tökéletességtől a nagyobb tökéletesség felé tart, így hát a Kárpát-medence többi része, beleértve Székesfehérvárat is, éppen olyan távol van tőlünk, mint a Déli-sarkvidék.

További hírforrásunk Piroska néni, a Demokratikus Nőszövetség alelnöke, aki a Horthy-rendszerben siratóasszony volt, de nem riadt vissza a halottak mosdatásától és öltöztetésétől sem. Jó erőben volt a háború előtt, akárhányszor megemelte a nagy, kövér holttesteket is. Amikor pedig nem hívták halottas házhoz, napszámban kapált vagy rakodott, abból élt, éjszakánként pedig a hömpölyzugi fazekasok, Podagrás és Pedigrés kemencéit fűtötte.

Most bezzeg a politikai agitáció alapszabályait sajátítja el! Tanulja, hogyan kell jegyzőkönyvet vezetni, fegyelmi eljárást kezdeményezni, iratkapocscsal összecsíptetni különálló papírlapokat, vagy eldönteni, hogy egy iratnak a tetejére vagy az aljára nyomunk-e pecsétet. Azt is tervbe vette, hogy megtanul írógépen írni, ennek azonban lényeges feltétele volna, hogy ismeretséget kössön a latin ábécé betűivel. Tény azonban, hogy Piroska néni ma már nem hullajt könnyeket, mert a tökéletes államban nincs mit siratni és nincs miért sírni.

Még emlékszünk rá, hogy siratóskor mindig volt nála félbevágott vöröshagyma, így tehát bőven ömlöttek a könnyei. Meg is becsülték őt a gyászoló családtagok! Ha pedig a kedves halott lemosására került sor, soha nem utasította vissza a kínálást, őt kupicából megivott hatot.

Kellett is, hogy egy kicsit elszibbadjon az orra, mert a régi világban némelyek annyira félték a haláltól, hogy beszartak, miközben kifingták a lelküket.

Ugyanezért Piroska néni azt is kötelességének érezte, hogy elkísérje a halottak lelkét a túlvilágra, és ezért nem fogadott el sem pénzt, sem egyéb elenzolgáltatást. „Már csak elsétálok egy darabon Sziksó bácsival vagy Csula bácsival vagy az én édes jó Sáríkámmal”, ez volt az elvi állásfoglalása. Aztán a túlvilág kapujában megállt, visszafordult, és hazaballagott, de még előbb ráragasztott a lélekre egy tollpíhét, hogy később akármikor ráismerjen.

Máskor meg azt állította, hogy megismeri ő a lelkeket tollpihe nélkül is. Ezt nem tudtuk, de nem is próbáltuk ellenőrizni, mert Piroska néni, amikor halottlátói szolgáltatást nyújtott, olyan szemléletesen adta vissza az eltávozott lélek észjárását és testi jellegzetességeit, hogy eszünkbe sem jutott kétségbevonni a halottlátás hitelességét. Olyan élethűen utánozta az eltávozottak szavajárását és hanghordozását, sőt némelykor az arckifejezésüket is, hogy már-már azt hittük: a látott lélek ideiglenesen beleköltözött Piroska néniébe.

A lélek elkísérését ingyen végezte, viszont a halottlátásért elfogadott a régi világban pénzt, újabban inkább élelmiszert vagy más természetbeni juttatást.

A felszabadulás óta a halottlátás maradt Piroska néni egyetlen olyan jövedelmi forrása, amely kivülesik a Demokratikus Nőszövetség redistribúciós illetékességi körén. Kemencét fűteni nem lehet, mert ősz és tavasz között nem égetnek edényt a fazekasok. Napszámba járni nem lehet, mert azok a polgártársaink, akik a napszámost megfizették, jelenleg nem tartózkodnak városunkban; olyannyira nem, hogy legnagyobb részüket Piroska néni megismeri tollpihe nélkül is. Halottat mosdatni sem lehet, mert Mátrai kiadott egy rendeletet, amely szerint a tökéletes államban nincs halál, csak megsemmisülés van, és nincsenek halottak, csak hullák. (Kivételet képeznek a hősi

MÁRTON László
Kiválasztottak és
elvegyülők
Magvető, 1989

Átkelés az üvegen
Jelenkor, 1992

A nagyratörő
Jelenkor, 1994

A Nagy-budapesti
Rémüldözés és más
történetek
Jelenkor, 1995

Jacob Wunschwitz
igaz története
Jelenkor, 1997

Az áhítatos
embergép
Jelenkor, 1999

Árnyas fútca
Jelenkor, 1999

Testvériség I-III.
Jelenkor, 2001-2003

Minerva búvóhelye
Jelenkor, 2006

Ne bánts, Virág!
Jelenkor, 2007

Amit láttál, amit
hallottál
Jelenkor, 2008

Te egy állat vagy!
Jelenkor, 2011

M.L., a gyilkos
Kalligram, 2012

„Faust a műfordító”
Magyar Lettre
Internationale, 19

„Az elbeszélő hova
menekül?”
Magyar Lettre
Internationale, 29

„Találkozás a Bolon-
dok Tornyában”
Magyar Lettre
Internationale, 34

„Zoli és az emberi
nagytság”
Magyar Lettre
Internationale, 35

„Az emlékezet
fogsága”
Magyar Lettre
Internationale, 38

2014 tavasz

„Egy meg nem írt
fejezet romjai”
„Regényes
mindenféliség”
Magyar Lettre
Internationale, 39

„Az író többnyire
nem ír”
(Megíratlan
történetek
útközben)
Magyar Lettre
Internationale, 41

„Esti látogatás”
(Minerva
búvóhelye)
Magyar Lettre
Internationale, 60

„Engem az emberi
élet egésze érdekel”
(litera nagyvizit)
Magyar Lettre
Internationale, 62

„Szavadat ne feledd!”
Magyar Lettre
Internationale, 65

„Fényképekkel és
nélkülük”
Magyar Lettre
Internationale, 69

„A város mint
kronotoposz”
Magyar Lettre
Internationale, 63

„A műfordítás
a mai magyar
írásbeliségben”
Magyar Lettre
Internationale, 75

„Idő, tér, táj”
(Olga Tokarczuk
regényéről)
Magyar Lettre
Internationale, 80

halottak, őket azonban nem siratni kell, hanem tisztelni és követendő példának tekinteni.)

Piroska néni, aki mindent összevéve haladó szemléletű, pozitív személynység, a halottlítás tekintetében reakciós nézeteket képvisel. Igaz, vannak ezekben a nézetekben előremutató elemek is. Ilyennek tekinthetjük azt az érvet, amely szerint a halottlítás szerves része a népi demokratikus hírközlésnek, és nemcsak a hősi halottak juttathatnak minket lényeges információhoz.

Például világosan látja Zoja Anatoljevna Koszmogyemskaját, a hős partizánlányt, akiről sokat hallottunk a politikai tájékoztatón is, bár nem értettük pontosan, mi volt az a hőstette, amiért megkínózták és meggyilkolták a németek, mert Sztajkov Dusan szőregi bolgárkertész, akit Polkovnyik elvtárs tolmácsnak hozott magával, nem ismeri minden kifejezés nálunk használatos megfelelőjét.

Ezzel szemben Piroska néni látja Zoját, amint egy Petriscevo nevű behavazott és fölperzselt falu fölött lebeg, akár egy fényes angyal. Feje búbján ugyanolyan világító vörös csillag, mint amilyen Pesten az Országgyűlés kupoláját fogja nemsokára díszíteni, és a csillagok csillaga vérző fényvel világítja be az ifjú mártírnő meggyötört arcvonásait. Jobb kezében sarló és kalapács, bal kezében Sztálin elvtárs összes művei. A kötéstáblák közül vér csordul a hóra, de Zoja olyan állhatatosan hallgat, hogy a régi világban okvetlenül szentté avatták volna a pravoszlávok, sőt a katolikusok is.

Ő az a hősi halott, akit nem siratni kell, hanem tisztelni és a példáját követni. Csak azt ne higgyük már, hogy Piroska néni kizárólag a hősokeket és a szenteket látja! Lát ő másilyen halottakat is.

Látja például Totyist és Zúzóst. Nem is tudnám hirtelenjében megmondani, miképpen adta értésünkre, hogy ő most éppen Totyist és Zúzóst látja, mert egyetlen szó nem sok, annyi sem jön ki a torkán. Fuldoklik, levegő után kapkod, kidülled a szeme. Ennyire tisztán és pontosan látja őket. Mindketten tősgyökeres hömpölyzugiak voltak (illetve Zúzós csak részben hömpölyzugi, de attól még nagyon rendes gyerek volt, legalábbis civilben). Kár, hogy nem maradtak itthon, közöttünk, amikor még lehetett volna, mert itt aztán a kutya sem kérdezte volna tőlük, hogy mit műveltek Ukrajnában. Pesten pedig, ha már ott rekedtek, nem kellett volna együtt mutatkozniuk, mert felismerte őket az egyik túlélő. És most az történik velük, amiről Piroska néni nem tud beszélni. Nem a szavai hiányoznak hozzá, hanem a levegő. Vagy Totyis, vagy Zúzós, vagy mind a kettő ideiglenesen beleköltözött, és ettől mint ha valami összeszorítaná a torkát.

Rádiót is hallgatunk, pontosabban: Mátrai hallgatja a rádiót helyettünk, a mi nevünkben és képviselőnkben. Mátrai még az első napokban begyűjtötte a Hömpölyzug területén található összes rádiókészüléket, és a rádióadások hallgatását különleges engedélyhez kötötte.

Ilyen különleges engedélyt mostanáig egyvalakinek adott: önmagának, Mátrainak. A Tudásszomj utcai raktárból az irodájába vitette egy 1938-as mintájú, 7 csöves, 3 hullámsávós Orion Világvevőt, és ennek segítségével mindennap ERF-et, Elnöki Rádiós Félórát rendez. Ezek az ERF-eken jelen vannak a Végrehajtó Bizottság tagjai, valamit a Nemzeti Bizottság, a Demokratikus Nőszövetség és a mátraista polgárorség által delegált személyek.

Január utolsó hetében, amikor Mátrai és Csipkár álláspontjai több téren is közeledtek egymáshoz, az ultrabaloldali Csipkár-különítmény két tagja, Naglfár és Nuridsán is látogathatta az ERF-eket.

Ezek a félórás rádióhallgatások meghitt, már-már családi összejövetelek. Megvitatjuk a mezőgazdasági termelés legsürgősebb kérdéseit, összehasonlítjuk a szárított burgonya- és eperfalevelet abból a szempontból, hogy a kifogyóban levő dohánykészletek pótlására melyik alkalmasabb; Jadovitij hadnagy pedig, aki megfigyelőként szintén jelen van az ERF-eken, kiváló minőségű koktélt szokott keverni repülőgépolajból, denaturált szeszből és karamellizált keményítőből. Utóbb egy kakas farktollait is kitépdeste, és dísznek berakta a koktélos bögrébe, mert állítólag a koktél két angol szóból van összetéve: „cock” annyi, mint kakas, „tail” pedig annyi, mint fark, vagyis „cocktail” annyi, mint kakasfark.

Újra meg újra meggyőződhetünk róla, hogy a repülőgépolajtól még a kakasfark is úgy lecsúszik a torkunkon, mint a gazdasági fejlesztéshez előírt szám adatok.

Az egyik ERF-en arról értesültünk, hogy Pesten, az Andrássy úti nyilasházban megkezdte működését a demokratikus politikai rendőrség. Egy másik

ERF-en meg arról, hogy Állóvizben, a kommunista párt nagygyűlésén Mrázik elvtárs a mi kis köztársaságunkat az úgynevezett Sarlói Köztársasággal hasonlította össze, mondván: mindkettő egyformán törvénytelen, és mindkettő egyformán életképtelen.

Na persze! Ezzel – meglehet, akarata ellenére – Mrázik elvtárs elismerte, hogy az önálló Hömpölyzug egy újabb sarlói-kalapácsi államképződmény! Másfelől azt is kimondta, hogy a sarlói forradalmárok, bárkik legyenek is, ugyanúgy az autonómia és az öngazgatás letéteményesei, akár csak mi, hömpölyzugi szabadságharcosok! Így érthető, hogy az olyan központosító bürokratá, mint Mrázik elvtárs, személyes sértésnek tekinti a Sarlói Köztársaság pusztá fennállását is.

A Sarlói Köztársaságról annyit tudunk, hogy Milánó vármegye területén található, valahol fent, a Kárpátokban, és abban különbözik a Hömpölyzugi Köztársaságtól, hogy ők hegyi forradalmárok, mi pedig síkvidéki forradalmárok vagyunk. Ennél többet nem is akarunk tudni róluk, mert Milánó vármegye éppen olyan távol esik tőlünk, mint Állóvíz, vagy Székesfehérvár, vagy a Déli-sarkvidék.

Egyetlen olyan személy van Hömpölyzug polgárai között, aki az ERF-ektől függetlenül is hallgathat rádióadásokat, ez pedig Najmán. Ő tetszőleges adásokat foghat bármely időpontban, és ezt nem is titkolja, minthogy Mátrai utólagos jóváhagyását is elnyerte hozzá. A szájjüregében, a bal felső hetes őr-lőfogban van egy különleges tömés vagy plomba, amelybe miniatűr csövek és áramkörök vannak beépítve, és ő ezt használja rádiókészüléknek. Látjuk az arcán, amikor a nyelvvel felnyúl a bal felső heteshez, egy kicsit megböki a plombát, és már indul is az adás. Úgy vettük észre, hogy még váltogatni is tudja a rádióadókat. Olyankor nem bökdösi, hanem simogatja a nyelve hegyével a bal felső hetest, hol vízszintes irányban, oda-vissza, hol meg körkörös, az óramutató járása szerint.

Most Londont hallgatja, most éppen Stockholmot, most inkább Helsinkit. Gyakran hallgatja a moszkvai rádió magyar nyelvű adásait, és még gyakrabban az Ideiglenes Kormány rádióját, a Debrecen Hangját, amely egy szovjet katonai teherautóra van telepítve: a stúdió a vezetőfülkébe, az adóállomás a platóra.

Ha sokan vagyunk Najmán körül, néha előfordul, hogy hosszas könyörgés után kitérte a száját. Olyankor finom, halk cincogás hallatszik a szájjüreg bal felső sarkából, de mi nem hagyjuk magunkat megtéveszteni: tudjuk, hogy valójában erős, bátor személyiségek mennydörgő harsogása csapja meg fülünket. Néha szavakat, sőt egész mondatokat hallunk, és órákig elvitatkozunk rajta, mit is jelentenek.

Legutóbb, amikor újabb hírekre sóvárogva lestük Najmán tágra nyílt szájában a dohányzástól kissé megsárgult fogakat, egy erőteljes bariton cincogva bejelentette, hogy a belügyminiszter kiadott egy rendeletet az internálásról. Tisztán hallottuk, hogy az internálandó személyek kitérőül a rendőrség politikai osztálya dönt. Ő, a P. O. dönti el, kik azok a fasiszta vagy reakciós egyének, akiknek cselekvési és mozgási szabadsága hátráltatja fiatal demokráciánk fejlődését. Erre a döntésre bírói eljárás nélkül kerül sor, és éppen ezért fellebbezést sem lehet benyújtani ellene. Szó esett az internálás időtartamáról is. Azt még hallottuk, hogy „hat hónap”, de azt már nem, hogy ez a leg-hosszabb vagy a legrövidebb kiszabható idő.

Ezen addig vitakoztunk, amíg rá nem jöttünk, hogy mindegy, leghosszabb-e vagy legrövidebb. A mi kis fasisztáink és reakciósaink már jó helyen vannak. Nekünk már van saját, szabad és önálló internálótáborunk a városháza pincéjében, ahol a leghosszabb és legrövidebb időtartamok tökéletesen fedik egymást.